

HOVAWART

Ledencontactblad
Hovawart Bond Nederland
Winter 2018-2019

16

Lidmaatschap en contributie

De contributie bedraagt € 30,- per jaar, vooraf te voldoen. Gezinslidcontributie € 5,- per jaar.

Adreswijziging, aanmeldingen opzegging: secretarishovawartvereniging@gmail.com. Opzegging lidmaatschap kan schriftelijk of per e-mail en op elk moment conform de statuten van de vereniging.

Lovense Kanaaldijk 40
5015 AK Tilburg, NL
www.hovawartbond.nl

Kamer van Koophandel nr. 60877707
IBAN/SEPA Nummer: NL59INGB0006542675
BIC Nummer: INGBNL2A
Banknaam: ING BANK N.V.

Bestuur

- Kees van Gorp, voorzitter
06-54716556
kees1962@hotmail.com
fokcommissaris en internationaal contact
- Kees van der Sar, vice-voorzitter, webmaster
kees.vandersar@gmail.com
- Christel van de Westelaken, secretaris
06-51250097
cvdwestelaken@gmail.com
- Camiel Daamen, penningmeester en leden-administratie
(073) 6411189
camiel.daamen@home.nl
- Cissie Peijen
Tel: 06-15595525
cissiepeijen@hotmail.com

Mail uw bijdrage naar:
marcelvandijk@mac.com

Beste leden,

Inmiddels al weer het vierde clubblad van het jaar. De tijd is voorbij gevlogen en voor we het weten zijn de feestdagen er al weer. Zo langzaam kan de kerstboom al weer gezet worden. Uiteraard betekent dat ook dat we nu weer terug kunnen kijken op het afgelopen verenigingsjaar. Een jaar waarin er voor onze verenigingen veel gebeurd is! Zeker ook op onze locatie zijn er een aantal activiteiten geweest. Ook in het komende jaar hopen we weer leuke dagen te hebben.

Ook in 2019 hebben we uw steun weer nodig. Zonder de steun van haar leden kan de vereniging moeilijk blijven bestaan. Steun betekend niet alleen betalen van de contributie maar héél gaagzien we u ook eens op een van de activiteiten. Een samenkomen geeft toch

weer een beetje het "familiegevoel". Dit familiegevoel werkt ook mee aan uitwisselen van gegevens en ideeën. Het clubblad zal ook in het komende jaar een van uw belangrijke contacten met de club zijn. Lever eens een bijdrage voor dit clubblad. De redactie heeft materiaal nodig.

Geniet met uw gezin en honden van de fijne gezellige feestdagen en tot een van de volgende activiteiten.

Namen het bestuur, fijne dagen en bedankt voor een leuk afgelopen jaar.

Kees van Gorp, voorzitter

Mijten bij de hond!

deel 1

door Kees van der Sar

Deze vervelende parasieten wachten op veel plaatsen op hun gastheer - de hond. Afhankelijk van de mijtensoort kunnen de symptomen en de manier van besmetting variëren. Hoewel mijten geen ziekten overbrengen zoals teken doen, kunnen ze nog steeds ernstige symptomen (huidproblemen & jeuk) veroorzaken.

Soorten mijten bij de hond

1. Herfstgrasmijten (*Trombicula autumnalis*)

De herfstgrasmijt is een parasiet ter grootte van een speldenknop die vooral opvalt door zijn oranje-rode kleur. Hij komt voor in endemische gebieden. Vooral in de zomer en de herfst ligt de mijt in het gras op de loer, wachtend op zijn gastheer. De parasiet ontwikkelt zich van het ei, de larve tot de nimf tot

de volwassen mijt. De volwassen mijt voedt zich met plantenmateriaal, maar de larve heeft de lymfevloeistof van het gastdier nodig om te overleven. Bij honden worden de mijtlarven vooral aangetroffen op de poten tussen de tenen, op de buik en op het hoofd. De beet van de larve kan vooral bij gevoelige dieren allergische reacties veroorzaken met ernstige jeuk tot enorme huidirritaties. Deze veranderingen kunnen blijven bestaan, zelfs na eliminatie van de parasieten. De mijtlarve is herkenbaar aan zijn onmiskenbare oranje-rode kleur direct op het aangetaste gebied of onder de microscoop.

2. Oormijten (*Otodectes cynotis*)

Oormijten zijn zeer gespecialiseerde parasieten die het liefste het externe gehoorkanaal koloniseren en soms ook de huid rond het oor. De ontwikkeling van de eieren, lar-

ven, nimfen tot aan de volwassen mijt vindt volledig in de gehoorgang plaats. Ze voeden zich met oppervlakkige weefselvloeistoffen en dode huidcellen van de hond. Mijten worden overgedragen door direct contact met besmette dieren, meestal puppy's.

Slechts af en toe worden volwassen dieren getroffen. Typerend voor een infectie met oormijt is een sterke jeuk met ontsteking in de oren en bruinzwarte brosse afscheiding die doet denken aan koffiedik. Gedeeltelijk bewegende mijten zijn herkenbaar als ze worden verlicht in de gehoorgang. De oormijt kan betrouwbaar worden gediagnosticeerd via een uitstrijkje van de oren.

3. Roofmijt (*Cheyletiella spp.*)

Roofmijt kan bij verschillende dieren voorkomen, zowel bij honden en katten als ook bij konijnen en zelfs bij de mens. De hele ontwikkelingscyclus van de mijt vindt plaats op het dier. Alle stadia van ontwikkeling (larven, nimfen en volwassen mijten) kunnen parasiteren. De overdracht gebeurt door rechtstreeks contact met een besmet dier, maar ook via een vervuilde omgeving of vervuilde objecten, omdat volwassen mijt-vrouwtjes zelfs in de omgeving kunnen overleven. De roofmijt leeft op het huidoppervlak. Hij beweegt zich tussen het haar voort en voedt zich met weefselvloeistoffen. De mijt veroorzaakt jeuk. Hoe erg de jeuk is kan variëren. Kleine, droge schilfers

zijn kenmerkend voor deze parasieten. Zelf lijken ze op deze schilfers. Meestal vind je deze schilfers op de rug van de hond. De roofmijten moeten worden gediagnosticeerd door een stukje huid te onderzoeken of met behulp van de plakstriptechniek onder de microscoop.

4. Schurftmijten of grafluizen (*Sarcoptes scabiei var. Canis*)

De grafmijt is wat betreft zijn gastheer erg kieskeurig. Hij komt voornamelijk bij de hond voor maar ook op vossen en marterachtigen. De besmetting vindt plaats door contact met andere besmette dieren of indirect via de omgeving. De schurftmijten zijn uiterst besmettelijk. De waarschijnlijkheid dat een hond die in contact komt met een zieke hond niet besmet wordt is erg klein. Zoals de naam van de mijt onthult, graaft de vrouwelijke mijt een tunnel in de keratinelaag van de huid en legt daar eieren en uitwerpselen. Tijdens het graven neemt ze afgestorven huidcellen en weefselvocht als voeding op. Zowel de irritatie van de parasieten als een allergische reactie veroorzaken een pure onverzadigbare en ondraaglijke jeuk bij de honden. De eerste zichtbare tekenen zijn rode vlekken aan de buik en ellebogen. Symptomen die later voorkomen zijn de jeuk, zelf toegebrachte haarloosheid, roos en verdikking van de huid op de oren en uiteindelijk op het hele lichaam. Om vast te stellen of het

om mijten gaat, kan een oppervlakkig stukje huid onderzocht worden. Omdat zelfs een zeer klein aantal mijten ernstige jeuk kan veroorzaken, is het niet altijd mogelijk om mijten te detecteren. In dit geval kan een diagnostische therapie worden uitgevoerd.

5. Haarzakmijten (*Demodex canis*)

De haarzakmijt is een normale huidbewoner bij harige zoogdieren. Hij leeft en vermenigvuldigt zich in de haarzakjes en talgklieren. In de buitenwereld kunnen ze niet overleven. Deze mijt voedt zich ook met cellulaire resten en weefselvloeistof. Om echter een immunologische en allergische reactie van de hond te voorkomen, slaat ze haar uitwerpselen op in haar eigen cellen. Honden krijgen deze mijten van hun moeder gedurende de eerste dagen na de geboorte. Overmatige toename van demodexmijten kan de ziekte demodicose veroorzaken. Sommige rassen hebben aanleg voor het ontstaan van een demodicose. Vooral kortharige rassen zoals de Engelse of Franse bulldog en de mops-hond, de Shar Pei en de Doberman, de Duitse herdershond, de teckel en sommige terriër rassen. Aangezien de aanleg erfelijk is, wordt sterk afgeraden om honden te fokken die lijden aan algemene demodicose.

Er zijn verschillende vormen van demodicose

a. De gelokaliseerde (spontane) demodicose

Honden van alle rassen kunnen ziek worden van deze vorm van demodicose. De meeste honden worden getroffen op een vroege leeftijd. Bij de gelokaliseerde vorm komen tot vijf omschreven haararme of haarloze huidgebieden voor (meestal zonder jeuk) die rood en schilferig zijn. Deze veranderingen worden vaak gevonden op het hoofd en de nek, evenals op de ledematen en de romp. Niet zelden wordt de ziekte per ongeluk of helemaal niet ontdekt. Bij meer dan 90 procent van de gevallen van gelokaliseerde demodicose is er sprake van een spontane genezing.

b. Gelokaliseerde iatrogene demodicose

Een andere vorm is gelokaliseerde demodicose. Deze vorm kan worden ver-

oorzaakt door lokale immunosuppressie, bijvoorbeeld door injectie van een cortisone-remmer of door lokale toepassing van cortisoncrèmes. Dit is onafhankelijk van de leeftijd of het ras van de hond. Hier wordt meestal alleen de plek op de huid aangetast, waarop de injectie of het smeren van de zalf plaatsvond. De huidveranderingen zijn vergelijkbaar met de spontane vorm met beperkt haarverlies, roodheid en roos. Vaak is de huid ook erg dun. Ze kunnen lang aanhouden vanwege het depoteffect van het geïnjecteerde cortisonpreparaat. Als er geen complicaties optreden, kan genezing zonder therapie worden afgewacht.

c. Gegeneraliseerde, erfelijke demodicose

Bij deze vorm is er sprake van een erfelijke immunodeficiëntie in combinatie met een additionele immunosuppressie als oorzaak. Het komt voor bij jonge honden, afhankelijk van het ras tot de leeftijd van

1,5 tot 2 jaar. De huidveranderingen beginnen vaak op enkele plekken net als bij de gelokaliseerde vorm met roos, roodheid en haaruitval, maar ze verspreiden zich snel (generalisatie). Het hoofd en de voorpoten zijn vaak de eersten die worden getroffen. De veranderingen verspreiden zich vervolgens over de hele huid. In deze vorm ontwikkelen zich meestal secundaire bacteriële infecties, die jeuk en ernstige huidklachten zoals o.a. fistels, oedeem of cellulitis veroorzaken. Ze veroorzaken echter ook ernstige algemene aandoeningen zoals koorts, zwelling van de lymfeklieren in het lichaam en nog veel meer.

d. Gegeneraliseerde demodicose door immunosuppressie

Zelfs oudere honden kunnen een algemene vorm van demodicose ontwikkelen, ongeacht het ras. De ontwikkeling van deze vorm kan te wijten zijn aan iatrogen, dat wil zeggen door toediening van immunosuppressieve geneesmiddelen zoals cortison, evenals bestaande onderliggende ziekten zoals tumoren en metabole ziekten (Cushing, diabetes, hypothyreoïdie, enz.).

e. Pododemodikose

In deze vorm van demodicose treden ontstekingsvatbare huidveranderingen op in de buurt van de poot. De poten zijn opgezwollen en pijnlijk. Meestal krijgen rassen zoals Duitse doggen, Bobtails en andere grote rassen deze vorm. Maar ook West Highland White Terriers, Pugs, Franse en Engelse Bulldogs en de Shar Pei. Deze vorm

kan als aanvulling op de algemene vorm of als afzonderlijk probleem voorkomen.

f. Demodicosis door D. cornei en D. injai

Er zijn inmiddels ook andere vormen van demodicose bekend, die door andere soorten mijten dan de eerdergenoemde *D. canis* veroorzaakt worden. Het is echter nog niet duidelijk of de overdracht van een besmette hond op een gezonde hond plaatsvindt. *Demodex cornei* wordt geassocieerd met roodheid, schilfering en, in tegenstelling tot *D. canis*, met duidelijke jeuk. *D. injai* leeft blijkbaar in de talgklieren en leidt tot een vette huid, slechte vachtkwaliteit en verdunnende vacht vooral op de rug.

De diagnose wordt bij alle vormen op dezelfde manier uitgevoerd; door een diep stukje van de huid te onderzoeken. Afhankelijk van de plaats van de huidveranderingen kunnen ook preparaten worden gebruikt om een diagnose te stellen. Er kunnen twee soorten preparaten worden gebruikt. Een prepraat met vloeistof en een prepraat met kleefstof. Ook onderzoek van de wortels van geplukt haar kan helpen om een diagnose te stellen. Soms kan er bij een chronisch verdikte huid, die veroorzaakt wordt door een ontsteking, geen diagnose worden gesteld door de genoemde methodes. Als in deze gevallen het vermoeden van demodexmijten bestaat, moet een huidbiopsie worden genomen.

Bron: Zooplus Magazine

<https://www.zooplus.nl/magazine/hond>

Clubmatch 2018

Afgelopen 7 oktober was het weer zover. De clubmatch voor Hovawart Bond Nederland. Vele mooie, leuke en lieve Hovawartjes waren aanwezig met hun baasjes en/of gezinnetjes. Na veel planning en de inschrijvingen kon de show beginnen. Het is een gezellige volle ochtend geworden. Bij aankomst kreeg iedereen een presentje wat gesponseerd was. Ondertussen werden er foto's gemaakt door Michelle Bohnen, deze zijn terug te vinden op www.hovawartbondnederland.nl

De weergoden waren ons goed gezind. De dag begon erg frisjes maar later op de ochtend kwam de zon, om zo onze mooie Hovawartjes in het zonnetje te zetten. Er zijn zeer mooie resultaten behaald.

Grote getalen pups waren aanwezig. De jongste aanwinsten voor de club. Ook de prachtige Hovawart's van onze oosterburen die verschillende prijzen binnen haalden. De drie

Hovawart's waaronder de kampioene zijn uit Polen meegekomen om deel te nemen en niet te vergeten de veteraan! Toch super om te zien, van de jongste tot veteraan. Ik kan daar enorm van genieten om heel de bups bij elkaar te zien. Ik kijk terug op een drukke periode, maar deze dag maakt het zeker waard en goed! Veel Hovawart's met allerlei eigen dingetjes. Want zo zie je maar, dat iedere Hovawart verschillend in karakter is.

Tot volgend jaar!

Christel van de Westelaken,
Secretaris Hovawart Bond Nederland.

Foto's en uitslagen op de volgende bladzijden

Reuen

Beste baby klasse	Houwaert's Kaleb Fuego	(J. Wullms)
Beste Jeugd klasse	Qai van Mies & Co	(T. van Laarhoven)
Beste tussenklasse	Hercules Pamir Freya van de Aardborst	(W. van de Sanden)
Beste openklasse	Houwaert's Goodwill Teddy	(R. Joosten)
Beste gecastereerde	Houwaert's Fantagiرو	(R. Joosten)
Beste Veteraan	Houwaert's Timber	(K. van der Sar)
Kampioensklasse	Vom Fleischereck (Fuego)	(A. Huxel)

Teven

Beste baby klasse	Houwaert's Kendra	(M. van Dijk)
Beste tussen klasse	von den Flecker Schlossgestein	(C. Reeh-Hofmann)
Beste openklasse	Blümchen von den kummerower heiden	(C. Reeh-Hofmann)
Kampioensklasse	Houwaert's Doeshi	(K. Mazurowska)

Best of Show

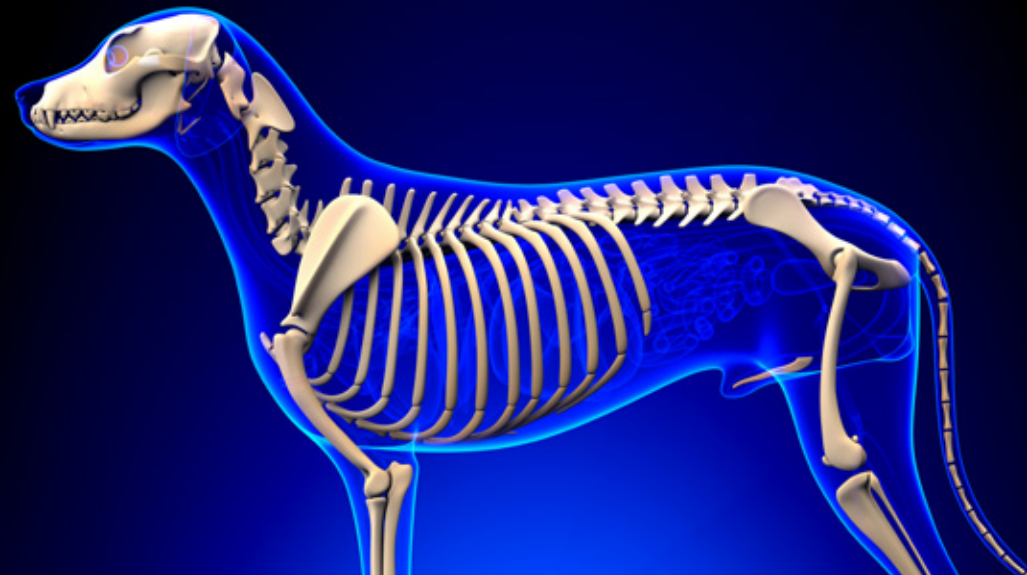
Reu	Vom Fleischereck (Fuego)	(A. Huxel)
-----	--------------------------	------------

CLUBKAMPIOEN

Teef	Houwaert's Ghita	(H. van de pas/B. Draaijer)
------	------------------	-----------------------------

Weetjes over het hondenlichaam

Penisbotje

Honden missen dan misschien een paar botjes, maar zij hebben weer op hun beurt een botje wat mensen niet hebben. Het lijkt bizar, maar iedere jongenshond heeft een botje in zijn penis. En niet alleen honden hebben zo'n botje, juist héél veel zoogdieren hebben er één, veel roofdieren, walrusen, knaagdieren en enkele primaten hebben er een. Het is dus eigenlijk best raar dat mensen er geen hebben. Onze voorouders hebben er ooit wel een gehad, maar deze is tijdens de evolutie verdwenen. De functie van het botje bij andere dieren moge duidelijk zijn; de penetratie wordt hierdoor vergemakkelijkt.

Derde ooglid

Het derde ooglid, ook wel knipvlies of membrana nictitans genoemd, komt niet alleen bij honden voor maar ook bij bijvoorbeeld

reptielen, kippen en ijsberen. Mensen hebben alleen een rudimentair overblijfsel hiervan in de ooghoeken zitten. Het oogvlies sluit zich vanuit de binnenste ooghoek horizontaal naar de buitenste ooghoek en bevindt zich onder de twee andere oogleden. Waarom? Ten eerste fungeert het als een soort ruitenwischer om het oog schoon te maken, ten tweede beschermt het het oog tegen infecties en beschadigingen. Bij honden is het vlies vaak niet eens zichtbaar. Je kunt het vaak zien als je hond slaapt of wanneer je je hond wakker maakt en hij zijn ogen opent. Als het derde ooglid wel continue goed zichtbaar is, dan kan

dat een teken van bijvoorbeeld een allergie of een auto-immuun ziekte zijn. Het kan ook betekenen dat de oogbal dieper in de oogkas is gezakt, waardoor het derde ooglid niet op zijn plek blijft zitten. Dit kan met veel pijn gepaard gaan, dus actie ondernemen is geen overbodige luxe!

Natte neus

Niet zo bijzonder zul je denken, natuurlijk hebben honden een natte neus! Maar wat wel wetenswaardig is, is dat het een fabeltje is dat een natte neus iets zegt over de gezondheid van de hond. Volgens dierenarts Leonie Richards kun je er niets uit afleiden. Volgens haar wordt de neus extra nat zodra een hond een geur beter in zich op wil nemen; kleine kliertjes scheiden dan extra vocht uit. Een droge neus kan weer komen door het klimaat; op een warme zomerdag met een droog briesje zal een hond ook snel

ler een droge neus hebben, dit betekent niet dat hij dan ziek is.

Kortom; je kunt de gezondheid van een hond niet aflezen aan de natte of droge neus.

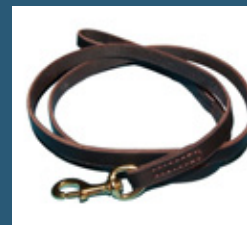
Jachtknobbel (occiput)

De jachtknobbel is die 'rare' bult op het achterhoofd van een hond. Met name de jachthonden hebben een prominente jachtknobbel. Vroeger dacht men dat dit betekende dat een hond een sterk reukvermogen had, maar dit een fabeltje. Op zich is het een normaal onderdeel van de anatomie, bij mensen heet het geen jachtknobbel, maar achterhoofdsbeen (os occipitale).

Orgaan van Jacobson

De meesten hondenliefhebbers weten natuurlijk al wel dat honden een superneus hebben, maar dat neemt niet weg dat dit een zeer bijzonder ontwikkeld hoogstandje

Tong

Niet de sterkte, dat is een misvatting, wél de meest flexibele spier van het lichaam. Als je naar de honden-tong in actie kijkt geloof je dat ook direct; zoveel

functionaliteit zie je maar zelden in één ding verzameld. Natuurlijk drinkt je Hovawart met de tong - wist je dat ze het water achter haar tong omhoog trekt en zo drinkt? En proeven, uiteraard, alles wordt gelikt en aangetipt. Als een soort vooruitgeschoven verkenner. En poetsen, zo'n tong is schrobmachine en dweil tegelijkertijd! Er is niks dat een hondentong niet schoon kan likken.

Niet te vergeten, het begroeten, het roedelgedrag, Hovawarts likken hun baasjes wat af. Ik gruwel daar zelf van. Die tongen zijn mij op te veel plaatsen. Ik hoef niet zo'n goedbedoelde natte dweil in mijn gezicht...

Maar de mooiste functie vind ik nog wel de temperatuurbeheersing. Waar wij fanatiek draaiende ventilatoren of hele airconditioningsystemen voor binnenslepen, daar heeft de grote warme Hovawart een eenvoudige tong voor. Naar buiten hangen en koelen maar. Hijgen geblazen. Heerlijk, hoef je je jas nooit uit te trekken! Stel je toch eens voor dat we allemaal onze temperatuur via hijgen zouden regelen. Alhoewel... dat zou wel de nodige mondgeur de wereld inblazen, ik weet niet of dat de luchtkwaliteit ten goede zou komen. Nou ik het zeg, ik zou nog wel een tip hebben voor de hondenbrokkenmakers.... maak eens een voedzame, smakelijke brok met bloemetjesgeur!

is! Het orgaan van Jacobson is vergelijkbaar met de menselijke reuk- en smaakorganen (neus en mond). Wanneer een hond inademt door de mond, voert de lucht langs het orgaan van Jacobson wat zich a.h.w. bovenin het gehemelte ligt. De hond 'ruikt' dus niet alleen met zijn neus, maar ook met zijn mond. Daarbij komt nog dat de mens ongeveer 5 miljoen reukcellen heeft en de hond tussen 125 en 300 miljoen!

Honden hebben zweetvoeten

Mensen zweten via de huid, alleen honden kunnen dan niet. Zij kunnen hun warmte alleen kwijt via de mond en hun poten. Dus ja, jouw hond kan zweetvoeten hebben...

Supereitjes en superzaad

Honden zijn in tegenstelling tot wolven niet monogaam. Honden doen het, simpel gezegd, met iedereen. Een teefje produceert meerdere eitjes die na rijping soms wel tot zeven dagen ontvankelijk zijn voor bevruchting, daarom krijgen honden maar zelden één pup. Daar komt nog bij dat het sperma van een reu tot acht dagen in leven kan blijven. Als een teefje met meerdere reuen paart tijdens de vruchtbare periode, dan kunnen de puppy's uit dat ene nest verschillende vaders hebben. Stel dat het Border Collie teefje Lily tijdens haar vruchtbare periode paart met Border Collie Bliksem, maar óók met zwerfhond Scruffy, dan zou ze in theorie een aantal Border Collie pups kunnen krijgen van vader Bliksem, maar ook

een aantal kruisingpups van vader Scruffy. Bij de American Kennel Club is het toegestaan om dergelijk nestjes te registreren, het vaderschap zal dan wel m.b.v. DNA vastgesteld moeten worden.

De oren bij de hond zijn bijzonder veelzijdig

Honden hebben 18 spieren om hun oren te bewegen en dat is wel 2 keer zoveel als bij de mens. Dat is niet voor niets. Ze gebruiken hun oren om geluiden op te vangen en dat kunnen ze veel beter dan de mens. Een hond kan geluiden op 4 keer grotere afstand waarnemen en ook nog bepalen uit welke richting het geluid komt. Daarnaast gebruiken honden hun oren veel als communicatiemiddel waardoor die oorspieren ervoor zorgen dat de oren naar voren en achteren kunnen én omhoog en omlaag.

Ze zijn ook bijzonder nuttig om de hond te ontspannen. Het gehele oor heeft een relatie met maar liefst vier verschillende hersenzenuwen. Deze zenuwen geven zowel bewegings- als gevoelsinformatie door aan de oren, maar... daarnaast ook aan verschillende andere gebieden in het hoofd en de nek. Eén van deze zenuwen is

zelfs een hele bijzondere zenuw omdat deze ook relaties heeft met de borst- en buikorganen. Het masseren van de oren is daarmee niet alleen ontspannend voor huid, bindweefsel en spieren van hoofd en nek, maar ook voor de organen. Andersom, als de organen belast zijn of de spieren van hoofd en nek zijn gespannen, dan kun je dat vaak terug voelen in de oren.

Dit artikel is geschreven door Debby van Dongen (Doggo.nl) en Judith Hofman (Kynomasage)

De vliegende reporter....

Camiel Daamen

Wie ben je?

Ik ben Kristel Scheffers, trotse eigenaar van Isanto James, die knappe zwarte held op sokken! Ik woon, samen met Mike en onze 3 kids, vlakbij de club in Tilburg.

Waarom heb je voor een Hovawart gekozen?

Ik ben opgegroeid met honden. Dus toen Mike en ik samen gingen wonen duurde het ook niet lang voordat onze eerste hond kwam, een bruine lab Tom. Niet veel later volgende een tweede lab, Boris. Beide honden waren al op leeftijd toen ik samen met mijn dochter op de Tilburgse Markt een man in een rolstoel zag, samen met een prachtige hond. Het was liefde op het eerste gezicht. Ik vroeg hem welk ras het was en hij reageerde enigszins geïrriteerd dat het een Hovawart was.....en wat?...een Hovawart. Inmiddels kan ik deze irritatie plaatsen, want man o man hoe vaak ik niet krijg t horen "Da's een knappe Flatcoat!...Nee, dit is

een Hovawart...een wat?".

Maar dat moment heeft wel bepaald dat we vanaf toen stad en land hebben afgezocht naar een fokker. Ik ben via Drenthe en Nijmegen uiteindelijk terecht gekomen bij Kees. We wonen hemelsbreed max. 1 km van elkaar vandaan maar het was me nog nooit opgevallen. In september 2015 werd James geboren en mochten wij hem thuis ontvangen. Nooit 1 moment spijt van gehad!

Hoe is het karakter van jouw viervoeter?

James is echt een held op sokken! Hij is enorm lief en makkelijk. Er zijn eigenlijk altijd heel veel kinderen bij ons thuis, vriendjes en vriendinnetjes van onze kinderen. Sommigen komen zelfs speciaal voor hem. Hij vindt het allemaal oké en staat klaar met zijn grote touw in zijn bek om te spelen. Hij zoekt ook echt de gezelligheid op. Als wij thuis zijn ligt hij standaard op en bij iemand van ons en op het moment dat wij verplaatsen van bijvoorbeeld de tafel

als hij opgewonden is. Zo grappig!

Welke gebeurtenis wil je met ons delen?

Nou, de meest bijzondere gebeurtenissen kent iedereen waarschijnlijk al. Dat zijn mijn vaartochten in de kano samen met James. We hebben het nog geen jaar droog gehouden!

Wat doet jouw Hovawart het liefst?

Dat ligt aan de fase van de dag. Hij kan enorm genieten van spelen met zijn vriendin Abby. Hij vindt het ook heerlijk om samen met Jaida voor de openhaard te liggen of in het bos te struinen naar konijnen.

naar de bank, volgt hij ons direct. Als wij hem te lang negeren begint hij standaard aan onze sokken te trekken. Hij vindt het 'donker' spannend; hem 's avonds uitlaten is een uitdaging. Deze wandelingen duren nooit lang.

Wat vind je het leukste van jouw hond?

Sinds het artikel van Kees in het Hovawart-blaadje over het 'zuchten' van een Hovawart weet ik dat James een échte' is. Fantastisch hoe hij op verschillende manieren zuchten. Hij zucht hard en krachtig als hij geïrriteerd is (wanneer we niet met hem willen spelen ofzo), hij kan lang en lui zuchten als hij zich uitrekt; hij laat korte zuchten achter elkaar

Wat vind je van de activiteiten die door de club worden georganiseerd?

Leuk. Ik vind het leuk om alle Hovawarts (en hun baasjes) te zien. De trainingsweek is echt fantastisch! De wandelingen ook. Ik geniet er na 3 jaar nog steeds erg van.

Wat vind je van ons clubblad?

Ook erg leuk. Complimenten voor de vrijwilligers die zich er elke keer voor inzetten!

Benieuwd wie ik de volgende keer ga interviewen? Misschien ben jij het wel!

Poep eten, natuurlijk gedrag

Het is een van de meest voorkomende gedragsproblemen bij honden, coprofagie oftewel poep eten. Honden staan bekend om hun onhygiënische gewoonte om de ontlasting van andere dieren op te eten. Lang niet alle honden doen dit, maar als ze het wel doen vindt de eigenaar dit vrijwel altijd probleemgedrag. Recent onderzoek wijst uit dat poep eten heel natuurlijk hondengedrag is. Het onderzoek "The paradox of canine conspecific coprophagy" duikt dieper in het hoe en waarom honden de ontlasting van andere honden opeten. De eerste theorie benoemt een aantal redenen als oorzaak, denk hierbij aan het missen van voedingsstoffen, een gedragsprobleem of slechte zindelijkheid. Dit zijn de redenen die vaak worden aangevoerd en waar trainingen en hulpmiddelen om dit probleem op te lossen vaak op zijn gebaseerd.

De tweede theorie is er een die niet zo vaak wordt gedeeld. Hierbij gaat men er vanuit dat poep eten natuurlijk gedrag is dat een belangrijk nut dient bij wilde honden en wolven. Ze stellen dat het opruimen van verse uitwerpselen wordt gedaan om te voorkomen dat de in de ontlasting aanwezige parasieten de roedel zou kunnen besmetten. Hoewel het om deze reden ook ingebakken is om het eigen nest niet te bevuilden, kan dit toch gebeuren met jonge of zeer oude dieren. Ook zieke dieren kunnen onbedoeld het nest bevuilden en zo ziektekiemen overdragen. Het was al bekend dat verse uitwerpselen van minder dan twee dagen oud meer schadelijke parasieten bevat. Dat zou betekenen dat honden vooral deze verse uitwerpselen willen eten om zo het risico op besmetting te verkleinen. Via twee enquêtes werd informatie verzameld van in totaal 3000 honden. De eerste enquête bevatte zowel honden die poep eten als honden

die dit niet doen. De tweede enquête bevatte alleen informatie die wel poep eten. In beide enquêtes werden tevens die een nest grootbrengen niet meegerekend omdat het in deze situatie gebruikelijk is dat de uitwerpselen van de pups door de moeders worden opgegeten. In de enquêtes werd gevraagd naar het geslacht, de leeftijd en het ras, maar er werd ook dieper ingegaan op de voeding, het verdere gedrag van de hond en of hij het huis deelt met andere honden.

De resultaten

Z'n 16% van de honden bleek uitwerpselen van andere honden te eten. Nog eens 7% van de honden had dit wel eens gedaan maar niet met regelmaat. Er werd geen verband gevonden tussen poep eten en het geslacht, ras of leeftijd van de hond. Ook werden geen bewijzen gevonden dat honden die op jonge leeftijd van de moeder werden gescheiden

een grotere kans hebben op het vertonen van poep eten, iets dat soms wordt aangevoerd als oorzaak voor dit gedrag. Andere gedragsproblemen en castratie werden ook niet gelinkt aan het poep eten, wat zou uitsluiten dat het een uitlaatklep is voor ander probleemgedrag. Wel hadden honden die samenleven met tenminste een andere hond een grotere kans om poep eten te vertonen, net als honden die ook paarden en katten uitwerpselen eten. Ook honden die erg gulzig eten, eten vaak poep. Qua rassen waren het de terriërs, brakken en beagles die dit

gedrag het meest vertonen. Ook werd aangetoond dat verse uitwerpselen aanzienlijk meer gegeten werden dan oudere poep, dit bevestigt de theorie dat poep eten natuurlijk gedrag is dat daadwerkelijk een nut diende. Dit wordt nogmaals onderstreept door het feit dat het afleren van dit gedrag in vrijwel alle gevallen onsuccesvol bleek. Gedragstherapie of gebruik van hulpmiddelen die hiervoor beschikbaar zijn waren in slechts 0-2% van de gevallen succesvol. Wil je toch iets doen aan deze onsmakelijke gewoonte van je hond, dan bleek het aanleren van "afblijven" nog het meest succesvol, nl in 4% van de gevallen. De onderzoekers benadrukken dat er gedrag ten grondslag ligt dat op dit moment niet onderzocht is, maar voor nu wordt er geadviseerd om uitwerpselen direct op te ruimen voordat de hond op het idee komt om ze op te eten.

Manon van Penderen

